

Warszawa, 15-07-2026 r.

BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Wojciech Brzozowski

KMPT.575.7.2026.KD

Pani
Katarzyna Nowakowska
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej

Szanowna Pani Minister,

w ślad za moim poprzednim pismem, dotyczącym przeciwdziałania złemu traktowaniu w domach pomocy społecznej i placówkach całodobowej opieki na tle nowelizacji ustawy o pomocy społecznej¹, pragnę zwrócić się do Pani Minister odrębnie w kwestii budzącej moje szczególne zaniepokojenie, zidentyfikowanej w ramach wypełnianej przez Rzecznika Praw Obywatelskich funkcji krajowego organu do spraw zapobiegania torturom (tzw. krajowego mechanizmu prewencji).

Rzecznik sprawuje ten mandat na podstawie art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich², w zakresie określonym w Protokole fakultatywnym do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (dalej: Protokół

¹ Zob. wystąpienie zastępcy RPO z 8 lipca 2026 r., KMPT.575.6.2026.RK.

² Dz. U. z 2024 r. poz. 1264.

fakultatywny)³. Mandat ten jest realizowany za pomocą nadzorowanego przeze mnie Zespołu – Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Krajowy Mechanizm), przez m.in. niezapowiedziane wizytacje w miejscach pozbawienia wolności w rozumieniu art. 4 Protokołu fakultatywnego, w tym w domach pomocy społecznej i placówkach całodobowej opieki prowadzonych na zasadzie działalności gospodarczej⁴.

Celem wizytacji przedstawicieli Krajowego Mechanizmu jest identyfikacja czynników ryzyka, których występowanie sprzyja możliwości zaistnienia tortur i innych form złego traktowania osób pozbawionych wolności. Termin „złe traktowanie” należy interpretować szeroko – może ono wynikać także z nieodpowiednich materialnych warunków pozbawienia wolności⁵.

Wizytując domy pomocy społecznej, przedstawiciele KMPT zaobserwowali praktykę stosowania wobec mieszkańców łóżek przypominających klatki⁶. Łóżka te najczęściej składały się z metalowych, wysokich prętów otaczających każdą ze stron. Zdarzały się również łóżka, które były drewniane, posiadały zamykane na zasuwkę drzwiczki i były otwarte z góry, tj. składały się z czterech ścianek złożonych z drewnianych barier.

Już sama konstrukcja łóżek-klatek sprawia, że umieszczanie w nich mieszkańców może być równoznaczne z nieludzkim i poniżającym traktowaniem. Funkcjonowanie na terenie placówek opiekuńczych takich łóżek niesie ze sobą ryzyko ich użycia niezgodnie z przeznaczeniem – jako narzędzia zastraszania, represji, nieformalnego dyscyplinowania, izolacji czy czasowego zabezpieczenia (np. w sytuacji ograniczonego nadzoru ze strony personelu). Czas pobytu podopiecznego w łóżku-klatce nie jest odnotowywany w dokumentacji,

³ Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192).

⁴ Zob. rozdział 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2026 r. poz. 639).

⁵ Zob. uwagi Podkomitetu ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT) przedstawione w raporcie z wizyty w Szwecji w 2008 r., CAT/OP/SWE/1, p. 2. Raporty SPT są dostępne na stronie: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/spt>.

⁶ Zob. Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Domu Pomocy Społecznej „Etola” w Rudzie Pilczyckiej (KMP.575.3.2022.AO), s. 26–28; Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Domu Pomocy Społecznej w Łętowni, Filia w Jordanowie (KMP.575.6.2022.RK), s. 7–8; Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Domu Pomocy Społecznej w Miłowicach (KMPT.575.5.2025.DK), s. 10–13; Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Domu Pomocy Społecznej w Nowym Czarnowie (KMPT.575.3.2026.RKU), s. 10.

co zwiększa ryzyko arbitralności i nadużyć. Łóżka te mogą również utrudnić lub uniemożliwić ewakuację, np. w sytuacji zagrożenia pożarowego.

Komitet Praw Człowieka ONZ uznaje stosowanie łóżek z metalowymi prętami (tzw. łóżek-klatek) wobec podopiecznych placówek psychiatrycznych i opiekuńczych za niehumanitarne i poniżające traktowanie podopiecznych i zaleca państwom podjęcie stanowczych kroków w celu wyeliminowania tej praktyki⁷.

Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Niehumanicznemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) zaleca państwom natychmiastowe wycofanie ich z użytkowania. W jego standardach dotyczących środków przymusu w placówkach psychiatrycznych dla dorosłych podkreślono wręcz, że „korzystanie z łóżek z siatki (lub klatek) powinno być zabronione w każdych okolicznościach”⁸.

Z kolei Specjalny Sprawozdawca ds. tortur oraz innego okrutnego, niehumanicznego lub poniżającego traktowania albo karania zauważa, że stosowanie łóżek klatkowych lub siatkowych nie służy żadnemu uzasadnionemu celowi, którego nie można by osiągnąć za pomocą standardowych środków przymusu bezpośredniego⁹.

Warto wspomnieć, że łóżka przypominające klatki zostały kilka lat temu ostatecznie wycofane z użytku w Czechach. Był to efekt m.in. zaleceń CPT¹⁰ i czeskiego krajowego mechanizmu prewencji tortur¹¹.

Reasumując, funkcjonowanie tego typu łóżek w placówkach opiekuńczych stwarza wysokie ryzyko naruszenia zakazu tortur i innego okrutnego, niehumanicznego i poniżającego traktowania albo karania. Dlatego też zwracam się do Pani Minister

⁷ Zob. Uwagi końcowe Komitetu Praw Człowieka do sprawozdań Słowacji [22 sierpnia 2003 r., CCPR/CO/78/SVK, par. 13] i Czech [9 sierpnia 2007 r., CCPR/C/CZE/CO/2, par. 13].

⁸ Zob. Dokument pt. „Środki przymusu w placówkach psychiatrycznych dla dorosłych (zrewidowane standardy CPT)”, 21 marca 2017 r., CPT/Inf (2017) 6, par. 3.4. Zob. również poglądy i zalecenia CPT zawarte w raportach z wizyt w Czechach w 2002 r. [CPT/Inf (2004) 4, par. 128, 165] i 2006 r. [CPT/Inf (2007) 32, par. 113, 116 i 140] oraz z wizyty na Słowacji w 2005 r. [CPT/Inf (2006) 5, par. 101].

⁹ Zob. Studium tematyczne dotyczące globalnego handlu bronią, sprzętem i urządzeniami używanymi przez organy ścigania i inne organy publiczne, które mogą być wykorzystywane do zadawania tortur i innego okrutnego, niehumanicznego lub poniżającego traktowania albo karania, A/78/324, Aneks 1, s. 6. Raport dostępny na stronie: <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a78324-thematic-study-global-trade-weapons-equipment-and-devices-used>.

¹⁰ Zob. Raporty CPT z wizyt w Czechach w 2002 r. [CPT/Inf (2004) 4, par. 128, 165] i w 2006 r. [CPT/Inf (2007) 32, par. 113, 116 i 140].

¹¹ Zob. Protection against ill-treatment 2018. Report of the Public Defender of Rights as The National Preventive Mechanism, s. 17, https://www.ochrance.cz/uploads-import/ochrana_osob/Zpravy-vyrocní/2018-DET-annual-report.pdf.

o analizę tej kwestii i podjęcie efektywnych działań zmierzających do eliminacji ich stosowania przez personel domów pomocy społecznej i placówek całodobowej opieki.

Byłoby pożądane, gdyby Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podjęło pilne działania zmierzające do uregulowania tej kwestii w przepisach prawa powszechnie obowiązującego. Pozwoliłoby to na standaryzację sprzętu używanego w stosunku do podopiecznych placówek opiekuńczych, a w konsekwencji ujednolicenie praktyki w tym zakresie i eliminację potencjalnych czynników ryzyka. Skuteczne zapobieganie torturom i nieludzkiemu traktowaniu wymaga bowiem wszechstronnych działań, również w wymiarze legislacyjnym i administracyjnym¹².

Uprzejmie proszę o odniesienie się do sygnalizowanego problemu oraz poinformowanie Rzecznika Praw Obywatelskich o działaniach podjętych w niniejszej sprawie.

Z poważaniem

Wojciech Brzozowski

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

¹² Preambuła Protokołu fakultatywnego wskazuje bowiem, że „skuteczne zapobieganie torturom oraz innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu wymaga edukacji i połączenia szeregu środków legislacyjnych, administracyjnych, sądowych i innych”. Zob. również art. 2 i 16 Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 10 grudnia 1984 r. (Dz. U. z 1989 r. Nr 63, poz. 378).